

**Rozhovor s gen. por. Ing. Václavem Vitanovským, CSc.
v Praze 20. listopadu 1990**

[Ediční poznámka: Tento rozhovor byl pořízen pracovníky komise Dr. Antonínem Benčíkem, Dr. Josefem Beldou a Dr. Miroslavem Vlašánkem, během rozhovoru se dostavil také Dr. Jaromír Navrátil. Záznam nahrávky se nedochoval, její přepis je pod signaturou R-105 uložen v Archívu ÚSD AV ČR ve sbírce rozhovorů pořízených vládou komisí pro analýzu událostí let 1967 – 1970. Generál Vitanovský (1916 – 1996) provedl ke 14. prosinci 1990 autorizaci tohoto rozhovoru a v krátké glose poznamenal: „Věcně je to po mých opravách v pořádku. Stylisticky by člověk nevěřil, jak to může vypadat, když se přepíše z magnetáku.“ S ohledem na to a na skutečnost, že přepis rozhovor zřejmě nebyl primárně určen pro publikaci, byly v textu provedeny drobné stylistické změny v souladu s úpravou ostatních zařazených rozhovorů.]

Dr. Miroslav Vlašánek (MV): Pane inženýre, já vás vítám v komisi. My jsme si potom, co jsme slyšeli vaše vystoupení na nedávném setkání historiků v Historickém ústavu československé armády, uvědomili, že naše práce na pamětech a svědectvích pro komisi nemůže zůstat bez vašeho svědectví, a proto jsme si vás dovolili pozvat a prosíme vás, abyste nám odpověděl na otázky, které vám bude klást dr. Benčík.

Dr. Antonín Benčík (AB): Pane generále, první otázka. Bude to snad na dlouhou dobu i poslední otázka. My jsme moc zvědaví a rádi bychom věděli, co vlastně představuje, jaké zásady představuje sovětská vojenská doktrína, jaké vojensko-strategické nebo strategicko-operační závěry z toho velení Varšavského paktu vyvozovalo a konkrétně co to znamenalo pro československou armádu, jakou roli v těchto strategicko-operačních plánech hrála československá armáda, respektive československý prostor, jednak obecně a potom jak to vypadalo i v konkrétním provedení, tato role československé armády. To by asi pro začátek stačilo a dávám vám slovo.

gen. por. Ing. Václav Vitanovský, CSc. (VV): Prosím vás, kdybyste při mém výkladu potřebovali nějaké upřesnění, tak se můžeme domluvit, já bych na to reagoval okamžitě, abych tam něco neopomněl. Především bych chtěl říci, že jsem v problematice strategicko-operační prakticky působil na generálním štábu třináct let, a to ve funkcích operačních na operačním oddělení, pak na operační správě jako zástupce náčelníka generálního štábu pro věci operační. Z tohoto hlediska jsem měl velkou možnost do otázek strategických koncepcí nejen našich, ale i Sovětského svazu nahlédnout. Bylo to proto, že já jsem velice často, vzhledem k tomu, že jsem dělal na operačním plánu, jezdil do Moskvy a tam jsem na Hlavní operační správě generálního štábu sovětské armády ty plánovací otázky řešil. Tam tehdy byl náčelníkem Hlavní operační správy generálplukovník S. P. Ivanov. Nějak jsme se dali kdysi do hovoru, já jsem pak k němu vždycky chodil, i když to nebylo přímo zapracováno do plánu té návštěvy, ale já jsem k němu chodil jako ke kolegovi v operačních oblastech a on mě vždycky zhruba informoval, abych byl širěji obeznámen i s takovými problémy, které nebyly jenom směrem na Západ. To znamená, také mně hovořil o těch frontách ostatních, to znamená východní fronta proti Japonsku, základny americké a tak dále. To mi říkával ne proto, aby mi vysvětloval jejich doktrinální problémy, ale abych byl informován širěji. Pokud se týká otázky doktríny. Já bych předeslal jednu věc, že tady je nutné vyjádřit především vztah generálního štábu Sovětské armády a štábu Spojených ozbrojených sil. Já, ať se na to dívám z které chci strany, vždycky vidím, že základní linie nebo základní stupeň velení v celé Varšavské smlouvě byl generální štáb Sovětské armády, nikoliv Spojené ozbrojené síly, to je velice důležité říct. Spojené ozbrojené síly byly jenom takovým určitým transformátorem, dokázaly transformovat pouze

přání nebo rozkazy generálního štábu Sovětské armády. To je nesmírně důležité, protože, byť si hrály ty Spojené ozbrojené síly na jakýkoliv orgán velení vůči těm Spojeným ozbrojeným silám, tak to samozřejmě byla – když to řeknu hodně ostře – hlásná trouba generálního štábu Sovětské armády. To jsem velice dobře poznal v situaci, kdy jsem právě někdy řešil některé věci na generálním štábu Sovětské armády a některé věci na Spojených ozbrojených silách. Ty plánovací dokumenty naší obrany se řešily pouze na generálním štábu sovětské armády. To znamená, že tam vznikla taková zvláštní paradoxní situace, která spočívala v tom, že byl velitel Spojených ozbrojených sil, v té době to byl maršál Grečko, a byl také ministr národní obrany Sovětského svazu, maršál Malinovský. Jako by se zdálo, poněvadž všichni vydělovali vojska do Spojených ozbrojených sil, všechny státy Varšavské smlouvy, neboli také Sovětská armáda, tak přesto ten vztah, kdy by měl být ministr národní obrany Sovětského svazu podřízen tomu veliteli Spojených ozbrojených sil, tak to tak nebylo, bylo to obráceně. Docházelo občas k takovým střetům, které byly velice zajímavé, mezi těmito dvěma funkcionáři. Bylo zajímavé, že Grečko byl 1. zástupce ministra národní obrany a ministr národní obrany vlastně měl mu být podřízen ve Spojených ozbrojených silách, tomuto veliteli Spojených ozbrojených sil. Tedy taková určitá zvláštní situace. To by bylo do úvodu, abych řekl, jak vypadala ta situace ve vztazích na těch špičkách.

AB: Pardon, pane generále, skončím hned do řeči. Znamená to tedy, že maršál Jakubovský, jako velitel spojených ozbrojených sil, byl de facto podřízen, fakticky podřízen ministrovi národní obrany, maršálu Grečkovi. Je to tak?

VV: Jistě. Přesně tak. Tedy ne oficiálně, ale de facto. Tak teď něco k těm doktrínám. Mne se tohle nedávno ptal jeden poradce Manfreda Wörnera při besedě, jmenoval se ten pán Chris Donneli, byl to poradce jeho pro otázky střední a východní Evropy, velice vzdělaný pán, uměl několik řečí, se mě ptal, co bych mohl říct o vojenské doktríně Varšavské smlouvy. Já jsem mu na to odpověděl otázkou, jestli o nějaké ví, „já nevím o žádné,“ jsem mu říkal. Poněvadž já jsem nikdy neslyšel a chodil jsem hodně na ta zasedání Varšavské smlouvy, nikdy jsem neslyšel, aby někdo zformuloval doktrínu Varšavské smlouvy, jako takovou. Ale z praxe vím, že byla vybudována na dvou základních principech. Za prvé. Princip omezené suverenity jednotlivých členů Varšavské smlouvy, to je ta Brežněvova doktrína omezené suverenity, a za druhé, že byla na základě ofenzivního charakteru, agresivního, neříkejme agresivního, ofenzivního charakteru. Z čeho to vyvozují. Ze všech cvičení, kterých jsem se účastnil; ze všech cvičení a i těch strategických, takzvané *strategičeskije igry*, to byly strategické hry, poslední jsem se zúčastnil jako náčelník štábu frontu v Legnici, vždycky ta cvičení byla takto formulována: byli jsme napadeni, úspěšně jsme odrazili útok a v D5 jsme stáli na Rýně. Tudíž není možné, po odražení úderu mít už takové uskupení pohotově, aby bylo schopno za pět dní se tam dostat. Neboli já formuluji tuto strategii jako strategii útočnou. Já k tomu ještě dojdou potom, což se i prakticky velice jasně projevilo. Neboli já, za prvé, doktrínu Sovětského svazu neznám, nemohu říct, jak byla formulována, jak vypadala, ale je mi jasná jedna věc, že dlouho žádná taková doktrína formulována nebyla, jako dokument. Teprve maršál Malinovský svého času vypracoval takový krátký dokument, Vojenská doktrína Sovětského svazu. To bylo několik listů, ve kterých se charakterizovalo počáteční období války, vojenskopolitická situace ve světě a jako hlavní z toho vyčuhovala taková teze, že v případě, že by použil nepřítel, myslelo se tedy NATO, jaderné zbraně, že se mu odpoví úderem všemi prostředky, které Sovětský svaz má k dispozici. To byla taková, řekl bych, základní myšlenka této doktríny sovětské, když tam byla vyložena ta vojenskopolitická situace ve světě, když tam bylo vyloženo, zformulováno to, jak by reagoval Sovětský svaz. To byla tahle otázka. Pokud se týká doktríny Varšavské smlouvy, byť by se o ní mluvilo, jak chtělo, já o žádné nevím. A teď se dostáváme k tomu problému, k tomu vztahu, jak vlastně my jsme měli v rámci té, mně neznámé, doktríny Spojených ozbrojených sil Varšavské smlouvy, jak bychom měli my formulovat naši vojenskou doktrínu. Tohle je jedna z nejvýznamnějších otázek, které jsou. My jsme nesměli žádnou takovou svoji vojenskou doktrínu formulovat v té době. Já jsem na ní dělal, řekl bych soukromě, poněvadž

mě to bavilo, od roku 1961, na nějaké naší doktríně, která byla samozřejmě v těch mantinelech omezené suverenity, ale přesto jsem si říkal, že musíme, jsem suverenní stát, každý stát musí si svoji vojenskou doktrínu formulovat. Teď bych si dovilil tady říct jednu věc a sice tu, poněvadž tomu mnoho lidí nerozumí a nerozuměli tomu dost poslanci v branněbezpečnostních výborech při jejím projednávání, totiž co to vůbec ta vojenská doktrína je. Tak já bych to velice stručně charakterizoval. Vojenská doktrína je souhrn všech legislativních a normativních dokumentů, vyjádření, stanovisek, které se týkají obrany státu. Tudíž tam do ní patří zákon o obraně, když vezmu krajní další věc, patří tam zbrojní průmysl, tam do ní patří výchova k brannosti a tak dále, a tak dále, všechno ve státě, nejen v armádě, všechno ve státě, co bude zapojeno jakýmkoliv způsobem ve válce do činnosti. Všechny tyto dokumenty vlastně tvoří doktrínu. Samozřejmě, že ta doktrína, do čehož ji často lidé zužují, není pouze ta charakteristika současné vojenskopolitické situace ve světě. Ta je pouze východiskem. My samozřejmě, když tuto situaci zhodnotíme, víme, že musíme v duchu tohoto udělat nějaký závěr a říci, jaké bude naše místo a úloha v eventuelní válce, vycházejí z té vojenskopolitické situace, která současně je ve světě a v Evropě. Tudíž musíme zanalyzovat vojenskopolitickou situaci, musíme zanalyzovat naši situaci v této oblasti a potom toto tvoří základ pro všechno ostatní, to znamená, organizaci armády, velikost armády, dislokaci armády a tak dál. A současně také zformulovat strategickou koncepci pro válku. Z toho pak vyplývají všechny ty věci – mobilizační zásoby, příprava státního území pro válku, to znamená silnice, spoje, železnice, kapacity pro přesuny vojsk a tak dále, zásoby pro válku, mobilizační proces po jednotlivých dnech a tak dál, výchova lidí, všechno tohle, a tak dále. Takže tohle je doktrína, aby bylo jasné, o co tu jde. Poněvadž já říkám, že mnoho lidí to neví. Mně teď nedávno říkali, abych do Lidových novin napsal pro veřejnost, co to doktrína je, poněvadž teď se začně o ní mluvit v plénu Federálního shromáždění a lidi budou koukat, co to je. Tak jsem řekl, napíšu tam. A další věc, ta je důležitá. Vycházejí z toho, co jsem řekl, že je doktrína, každý rozumný člověk přece pochopí, že každý suverenní stát musí mít svoji vojenskou doktrínu pro válku. Není myslitelné, aby neměl. A z toho já jsem vycházel počínaje tím šedesátým prvním rokem, když jsem k tomuto psal různé teoretické úvahy a když jsem také na tuhle tu svoji aktivitu v roce 1968 dojel. Kdy mě potom i Sověti i naši odepsali, poněvadž si říkali, nepotřebujeme někoho, kdo tady bude takové věci dělat. To je k té doktríně. Tvrdím znovu a přitom jsem vycházel z toho, co nám Sověti říkali: „Vy musíte všechny věci“ – když jsem tam studoval – „všechny věci, které se tedy naučíte, aplikovat ve vašich podmínkách, ve specificky vašich podmínkách.“ No a stačilo to aplikovat a už vás zlikvidovali. To bych chtěl říci na úvod. Teď tu otázku, o které jsme také mluvili, otázku vztahu ve velení Spojených ozbrojených sil a naší armády, jakým způsobem armáda plnila v rámci Varšavské smlouvy svoje úkoly. To bylo velice prosté. My jsme byli pozváni do Moskvy, v Moskvě se nadiktovalo za první, za druhé, za třetí, za čtvrté, za páté udělejte, my jsme odzdravili, přijeli domů a prostě jsme to realizovali; to, co nám řekli. Specifické podmínky naše, nějaké, to byla v té době fantasmagorie. Když jsme chtěli tady něco dělat, co by odpovídalo naší situaci, našim podmínkám. Považte tuto věc. Naše armáda se pohybovala stále v mírovém stavu kolem těch 150 tisíc lidí a bylo nám řečeno, já jsem to osobně v generálním štábu slyšel od maršála Zacharova, tehdejšího náčelníka, že taková ta maximální intenzita pro válku je 10 % obyvatelstva, to znamená jedenapůlmilionovou armádu pro válku. Teď si představte, co to znamenalo pro nás. To bylo takové obrovské vypětí lidí, ale copak jen lidí, ale i v materiální stránce. Tyhle všechny zásoby pro ty mobilizované jednotky mít, že to bylo v některých případech na hranici únosnosti. Jak je vám známo, v té době, kdy jsem já ještě sloužil, tady sovětská vojska nebyla. To znamená, my jsme v podstatě tvořili první strategický sled toho celého uskupení Varšavské smlouvy. Jelikož to bylo – a to zase mohu klidně říct – ta forma byla útočná, tak samozřejmě všechno bylo nacpáno na západní hranice našeho státu, všechna ta vojska. Především tam byly divize na plných počtech, bylo to všechno od Karlových Varů přes Mariánské Lázně, přes Plzeň, Klatovy až dolů na jih k rakouským hranicím. Prvosledové divize, vybírané, plné, všechno

tohle. To úsilí bylo tak strašné, že ... nemluvě o tom, když si člověk tu koncepci dovedl představit, tak si musel uvědomit, že tyto sledy musí v první řadě odrazit útok tehdejšího nepřítele, musí potom přejít do protiúderu, tak si dovedete představit, co by z toho zbylo. To byly prostě jednotky, předznačené pro likvidaci, poněvadž to vždycky ten první sled odnese, tohle. Já to říkám jen proto, že i když tu Sověti nebyli v té době a přišli sem potom v srpnu 1968, tak zase nestáli v prvním sledu. Bylo by logické, že by byli měli vystřídat alespoň část těch vojsk v prvním sledu, a nechali všechno na naší armádě. Já jsem k tomu kdysi jednou řekl ve Svazu takovou věc – také mi neposloužila, ale je to třeba pro glosování se o tom také zmínit. Já jsem říkal: „Podívejte se, my samozřejmě, když začne válka, odrazíme hrdinně první úder, přejdeme do protiofenzivy, válku vítězně skončíme, na Rýně nebo na kanále La Manche a s československým praporem přijde dvacet lidí na horu Říp, tam budou stát, budou všichni provolávat 'vyhráli jsme válku' a kromě těch dvaceti už tam nikdo nebude v tom státě. Takhle já si nepředstavuji vítězství.“ Já to spojuji s tím, poněvadž tady chci říct jednu věc: když jsem si dovolil tehdy říct taky jednu doktrinní záležitost, kterou dneska realizujeme v té naší doktríně nyní, že totiž bychom měli také, kromě toho, že vydělujeme vojska pro Spojené ozbrojené síly, také nějakou jednu, možná dvě divize mít na teritoriu, aby bránily teritorium, poněvadž každá válka totiž spočívá v tom vyhrát, ale přežít také. To jsou dvě věci, které jsou nezbytné. A já jsem tehdy říkal jednu divizi, oni nám totiž brali všechno, do Spojených ozbrojených sil šlo všechno, říkal jsem taky musíme mít nějaká teritoriální vojska, přece, proti výsadbům, proti diverzím, proti tomuhle tomu a tak dál, co se bude v týlu odehrávat. Já nemůže tahat potom vojska z fronty, když se něco bude dít. No, tohle to samozřejmě stroze odmítli, řekli, že to není správné a dokonce při těch mých projevech tam mě jednou nazval maršál Zacharov, že jsem revizionista. To víte, s tím když jsem přijel z Moskvy, s tímto puncem, tak tady jsem byl revizionista. tady se to ode mne už neodlepilo a to byl také jeden z těch prvků, kdy mě poslali do důchodu. Takže, tak to vypadalo s naší doktrínou a tenhle vztah. Ještě jednou bych chtěl podtrhnout toto: velení ve Spojených ozbrojených silách bylo velení sovětským generálním štábem, transformované přes Spojené ozbrojené síly, které plnily svůj úkol určitým způsobem jako, řekl bych, pro zahraniční politiku, pro ten venek, takové to klišé. Já se ještě o tom zmiňuji také proto, protože jsem o tom ikskrát v těch spojených ozbrojených silách hovořili, ikskrát jsme to rozebírali a já jsem tam platil za takovou tu černou ovci, která vždycky měla připomínky k různým věcem. Já jsem nesnášel nereálně, když něco nebylo reálné, co nám tam vykládali, tak jsem říkal, že to reálné není a jak to uděláme. Tak třeba otázka velení. Psal se rok 1961, bylo nějakých pár let po válce už. Já jsem tam tenkrát prosazoval spolu s našimi kolegy, kteří se mnou na tom dělali, otázku změny systému řízení a velení vojskům. Protože jsem říkal: „Dneska máme počítače, máme automatizaci, musíme také automatizovat to velení v armádě. To množství informací, které dneska jsou při vedení války, je takové obrovské, že to normální štáby, kdyby se nafoukly, jak chtěl, to nezpracují. A když nejsou informace zpracované, bude to rozhodnutí, které z toho vyjde, bude nereálné, bude možná chybné.“ Takže automatizace. Tam jeden armádní generál, to byl tenkrát Kazakov na štábu spojených ozbrojených sil, na to řekl *naplivať na vašu avtomatizaciju*, když neměl argumenty, jak mi říct. A maršál Zacharov, to byl nakonec doktor věd, ten mně říkal: „Na vás je vidět, že jste nebyl na frontě, na vás je vidět, že prostě ... Já, když jsem byl na frontě, jsem vzal takhle trubku, zavolal jsem a říkal jsem: *Nu Vasja, kam tam u tebě armáda?* a on mi řekl, jak tam je u něj.“ Já jsem povídal: „No, soudruhu maršále, to snad nemyslíte vážně, to přece není řízení. Já vím, že to může být v průběhu operace, během toho dne, že v poledne zavoláte a on řekne: 'Dobrý, je to dobrý'. Ale musí se upravovat rozhodnutí pro další den, musí se to dát rozkazy do vojsk až do pluku včetně a tak dál, to přece už dnes všeccko nejde bez automatizace.“ Tenkrát, když mi řekl, že to je vidět na mně, že jsem nebyl na frontě, tak to už mi tohle vadilo strašně, když ze mně někdo dělal hlupáka, a tak jsem říkal: „Soudruhu maršále, prosím vás, já nedělám nic jiného, než se opírám o sovětské teoretiky, já třeba jsem používal tuto automatizaci, tady je článek, který vyšel ve sborníku *Vojenská mysl*, sovětském, kde se mluvilo o té automatizaci,

kde se říká ...“ On řekl: „Přineste to, ten sborník!“ A on to byl článek od něj. Tak, už se takhle zvedal vzteky, poněvadž poručík¹ si dovolí protestovat maršálovi Sovětského svazu, tak jsem mu řekl ještě další článek, to bylo také od něj, kde všude on doporučoval. Tak argument byl takový, od takového funkcionáře: „Prosím vás, dejte pokoj s tím, tohle jsem, když jsem byl náčelníkem vojenské akademie a teď jsem náčelníkem generálního štábu.“ Já jsem říkal: „No ano, ale vy jste doktor věd a jistě to jsou uvážené věci, které jste tam psal,“ a tak dál. No a tak mi zase zopakoval, že jsem nebyl na frontě, jak je vidět, tak tenkrát mi to už překypělo, i tam, to já jsem zase ... v tomhle směru mi to bylo jedno, tak jsem říkal: „Soudruhu maršále, prosím vás, někdy si myslím, že ta zkušenost z té poslední války je na závadu. Protože válka příští bude vypadat úplně jinak, kdyby k ní došlo. My se musíme vypořádat s tou automatizací nějakým způsobem, Američané to dávno už dělají.“ No tak tohle se ještě dotklo i té jeho zkušenosti válečné, no, ale takhle to asi vypadalo. Tak ještě jednou to zopakuji s tou doktrínou. Sovětskou vojenskou doktrínu neznám, nevím, jaká je. Víím, že se bude zřejmě muset orientovat na všechny ty azimuty jejich, to znamená východ, jih a tak dál, tenkrát ještě ta Čína byla také, zlobila. Neboli, nevím. Varšavská smlouva, ta spočívala v tom, jak jsem už hovořil o omezené suverenitě, to znamená, my jsme si nemohli dělat, co jsme chtěli, my jsme dostali přesně řečeno, co budeme dělat a jak budeme dělat, to jsem dokumentoval na těch teritoriálních vojscích a tak dál. Doktrína naše byla napsaná Václavem Vitanovským někdy v roce 1962, řekl bych jenom taková stručná, samozřejmě sám jsem ji udělat nemohl, ještě s několika mládenci jsem to dal dohromady, takový materiál, který bohužel dneska neexistuje, poněvadž ten byl jako za jezuitů někde spálen, asi pravděpodobně. Abych ještě pomohl těm našim funkcionářům vedoucím, kteří o tom nevěděli vůbec nic, od presidenta počínaje, jak vlastně se vede válka, tak jsem napsal v roce 1964, dokončil jsem asi po třech letech učebnici vojenské strategie,² kde jsem také ještě vyspecifikoval některé ty otázky strategie malého státu, poněvadž jsem si říkal, že strategie jako taková samozřejmě je velice rozsáhlá záležitost, ale my teď ještě máme nějaké ty specifiky jako malý stát. To zmizelo také, zatím, o tom nevím. Vytiskli to tenkrát asi v 600 výtiscích a to se také ztratilo, tyhle věci nejsou. Já dneska samozřejmě nejsem schopen to ve svém věku dát dohromady znovu, tohle všechno. No snad to někde najdeme, ještě možná. To je také taková věc, která by byla potřebná dnes, právě když budeme znovu přebudovávat armádu, přebudovávat její dislokaci, její strategické použití, poněvadž dneska se bude muset, a to je to, v čem ministr Vacek nemá pravdu, když tam hovořil, bývalý ministr Vacek, když hovořil o tom, že došlo k pronikavým změnám v armádě posledních dvacet let. To je lež a nesmysl. Já jsem na to odpovídal tím otevřeným dopisem v Občanském deníku, že to je nesmysl, poněvadž jestli dochází k nějaké radikální změně, tak teď, právě teď. Protože přecházíme od toho útočného pojetí naší doktríny k obrannému a to je obrat o sto osmdesát stupňů. Dnes bude na nás tohle zpracovat, vypracovat novou strategickou koncepci státu, vyspecifikovat si naši hranici, jak, kde je možno nás napadnout, do všech azimutů, dislokovat armádu tak, abychom mohli všude působit, manévr dělat a tak dál, prostě je to kolosální řada úkolů, které z toho vyplývají.

AB: Pane generále, mluvili jsme o doktríně, mluvili jsme o roli československé armády v rámci strategického operačního plánu Spojeného velení. Jak to tedy vypadalo konkrétně, zda byl nějaký konkrétní dokument vypracován a co tento konkrétní dokument obsahoval, jaké konkrétní úkoly v různých fázích, v různých situacích.

VV: Prosím vás, aby bylo jasné, nikoliv strategicko-operační, ale strategický jenom. Na té úrovni už je to strategie, ty operační věci jsou počínaje armádou dolů, divize. Pokud to dělení ještě přijmeme, ale zatím není důvod to měnit, protože to skutečně tak je. Strategie je trochu něco jiného, strategie je, řekl bych, strategické plánování je zapojení úsilí celého státu do války,

¹ Správně má být zřejmě „generálporučík“.

² Je možné, že v této pasáži má generál Vitanovský na mysli svou knihu *Soudobá vojenská strategie* připravenou do tisku, ale posléze nevydanou na konci šedesátých let (vyšla teprve v roce 1991 pod názvem *Vojenská strategie koaličního pojetí*).

kdežto operační záležitosti jsou záležitostí výhradně armády. Ten postup byl následující. Spojené ozbrojené síly, lépe řečeno – znovu říkám – generální štáb sovětské armády, vydal směrnicí pro jednotlivé armády Varšavské smlouvy. Směrnicí, ve které byl – to byla strategická směrnice – úkol daný naší naší armádě, stanoven, co máme dělat. Ale bylo to všechno toto, toto všechno se, jak bych tak řekl, svedlo na první den, na zahájení války, nikoliv na další dny. Na další dny jsme si mohli pouze dedukovat z cvičení, která se prováděla, jak by to asi vypadalo dál. Všechno to bylo děláno pro první den, poněvadž my jsme nemohli pro veřejnost, pro svět říkat, že připravujeme útočnou válku. Takže operační plán byl pouze k zahájení války, k prvnímu dni. Na základě této směrnice jsme přijeli domů, kterou jsme tam dostali v jednom exempláři, všechno supertajné, speciálním aeroplánem, doprovázení vyzbrojenými lidmi a tak dál, přijeli jsme domů, tento dokument jsme převezli na generální štáb na takzvaný operační sál, nemohl nikam po cestě přijít, jenom tam a tam se rozpracovávala tato směrnice pro úkoly naší armády a pro úkoly podřízeným silám, to znamená armádám – my jsme tvořili front, to bylo vlastně útočně uskupení, my dneska odcházíme v nové doktríně od toho a chceme vytvářet pouze polní armádu, zase znovu sbory, brigády a tak dál. Chceme to prostě všechno udělat do té formy obranné strategie. Ta směrnice ze Spojeného velení byla formulována jako úkol pro front, pak záleželo na tom rozpracovat ten úkol, to znamená udělat takzvaný zámysl, se tomu říkalo, nebo úmysl, jak tedy chceme tu směrnici, ten úkol, který nám dali shora, jak ho chceme realizovat. To znamená, co bude v prvním sledu, v druhém sledu, úkoly armádám, úkoly raketovým vojskům, dělostřelectvu, úkoly letectvu, protivzdušné obraně státu, tyl a tak dál, všechny tyhle dokumenty, které k tomu patří, se rozpracovaly. Bez jakýchkoli úvah o tom, zda to odpovídá specifickým podmínkám Československa. To bylo jako úkol na frontě, přijde voják, dostane úkol a řekne se mu: „Budeš útočit odsud tamhle a víc se s tebou nikdo nebaví. Tady budeš útočit z A do B.“ Tak československá [armáda] také: „Budeš dělat tohle odsud semhle.“ Když se rozpracovalo, tak se s tím jelo zpátky do Moskvy, tam to prohlédli, parafovali a řekli, „ano, souhlasíme,“ nebo to upravili, přímo na místě se to upravilo. Zase pouze my tři jsme to tam museli upravit a znovu ty mapy eventuálně předělat, nebo udělat jinak. Tak takhle vypadalo asi to celé plánování.

AB: Pane generále, ten úkol pro první den, ten znamenal co? Znamenal zastavit nepřítele?

VV: Zastavit nepřítele. Jenomže znovu tvrdím jednu věc. Sestava, která z toho úkolu vyplývala, dávala naprosto jednoznačnou možnost přejít promptně do strategického protiúderu a útočit. Potvrzuji to tím, že všechna cvičení byla asi tímto způsobem procvičováno. Samozřejmě se to nepochvíčuje proto, aby se to procvičovalo, to má nějaký smysl, že ano. Ta cvičení nějak chtějí naznačit, jak by to tedy mělo vypadat a vůbec nezáleží na tom, že třeba hranice se posunula, například na tom polském cvičení, když jsem byl na něm v Legnici, že ta hranice byla třeba, já nevím – ona tehdy zrovna byla na té Odře a Nise, mám dojem. Tam se odrazil nepřítel, ale zajímavé na tom bylo, že se nikdy ten obranný boj nepochvíčoval. Nějak tak se to vzalo, že to skončilo a přecházelo se do toho protiúderu. Já si totiž nevzpomínám, že by se někde dělala nějaká [opatření], že bychom se bránili do hloubky třeba sto kilometrů, dvě stě kilometrů, nepamatuji se. I když to v těch námětech vždycky bylo, to odrazení agresora.

AB: Pane generále, položil bych vám otázku, která je velice frekventovaná a kolem které panují nejrozličnější názory, úvahy především z řad publicistů. Jak vy byste zodpověděl, kdyby vám někdo položil otázku: Mohli jsme se v roce 1968 bránit proti hrozbě intervence, nebo proti intervenci samé a jestli ano, jak, za jakých podmínek?

VV: To je otázka opravdu hodně frekventovaná. Já bych na ni odpověděl možná ne z toho hlediska politického, ale z hlediska vojenského, poněvadž to je mi vlastní. Uvědomme si, prosím vás, že čtyřicet let jsme plnili své úkoly v rámci Spojených ozbrojených sil, nebo necelých čtyřicet let, po vzniku Varšavské smlouvy, ve směru k jedinému nepříteli, to je směrem na západ, směrem proti NATO. Všechny plány, všechny věci byly také tímto způsobem řešeny a řekl bych schváleny. To znamená, že vycházejí z toho jsme byli také obličejem byli otočeni směrem na západ. Nikdy jsme neuvažovali v té době, že by nás mohl

napadnout někdo jiný – Maďaři, Poláci, NDR, Rakušani a tak dál. Když si uvědomím, teď v této době, co práce, co organizace, co opatření jsme museli provést k tomu, abychom tento úkol zabezpečili, tak nemám vůbec představu o tom, že by šlo něco udělat v této krátké době, kdybychom se to byli i pár dní před tou invazí dozvěděli. Proč? Představte si jednu věc, že celá ta strategická koncepce se dovádí do všech detailů, například i do toho, že se budují nové silnice směrem na západ, že se upravují tyto silnice, že se upravují nadúrovňové křižovatky a tak dále, a tak dále, to znamená to stojí jednak kolosální peníze, jednak spoustu práce. Všechno to bylo orientováno směrem na západ. Já bych tak řekl, celá ta koncepce armády se nikam jinam nedívala, než tímto směrem. A když si teď položíme otázku, kdy jsme se dozvěděli o eventuelní intervenci, já pomínu to, že některé ty signály byly, ale nebyly brány vážně, tady bych chtěl znovu upozornit na to, že naprosto nesplnili úkol ti funkcionáři naši, kteří byli ve Spojených ozbrojených silách, ti důstojníci, kteří tam byli, vždyť ti nám nedali vůbec ani avízo o tom, že se připravuje nějaká intervence. Tady bych chtěl znovu ukázat na ten vztah Spojené ozbrojené síly a generální štáb Sovětské armády, poněvadž tu intervenci dělal generální štáb Sovětské armády, nikoliv Spojené ozbrojené síly, poněvadž já jsem se setkal ten první den, když sem přišli, v noci, s lidmi, kteří byli z generálního štábu Sovětské armády, ne ze Spojených ozbrojených sil na tom generálním štábu. Tak si dovedete představit, že není možné teď udělat čelem vzad, mít v prvním sledu týly a v druhém sledu armádu, to bylo nemyslitelné. Tak to je jedna otázka, která vylučuje tu možnost přejít okamžitě do nějaké obrany a bránit se, poněvadž to samo přeskupení by trvalo dlouho, to už by bylo asi stejně pozdě. Tak to je jeden takovýhle důvod. A druhý důvod podle mne byl tento: My jsme byli v situaci, náraz, kdy jsme byli napadeni tak, že to bylo v podstatě ze všech stran. Z Maďarska, z Polska, z NDR, Sovětský svaz z NDR tím hlavním úderem, tudíž kdybychom byli armádu jakkoli rozdělili, což zase není otázka písknout na píšťalku, „rozdělte se a braňte se proti těmto jednotlivým uskupením,“ tak i z tohoto hlediska je to naprosto vyloučené. Když mi někdo dá otázku, jestli jsme se mohli bránit, tak samozřejmě jsme se bránit mohli, ale neubránili a neubránili ani řekl bych první den. Něco jiného byl ten třicátý osmý rok, tam jsme se mohli bránit, poněvadž jsme byli na to obrázení, taky bychom se nebyli ubránili, ale mohli jsme se bránit určitou dobu. Takže tohleto já z hlediska vojenského, poměru sil, to nemluvím o tom, že naše armáda a to nebyla armáda mobilizovaná, to bylo 150 tisíc mírového počtu, proti dvěma miliónům, nebo kolik toho bylo, to je nesmysl se bránit, to je vyloučené, to prostě každý normální velící důstojník, velící generál nemůže dát rozkaz k této obraně. Poněvadž my musíme vycházet vždycky z reálného poměru sil, který je.

AB: Pane generále, předpokládejme, že naše orgány dostaly nějaké avízo, zjistily nějakou informaci a teď velení československé armády začne připravovat obranu. Jak dlouho by bylo zapotřebí, aby československá armáda v situaci v jaké byla, to znamená dislokovaná na západních hranicích, jakou dobu by potřebovala, aby zaujala obranu a vybudovala tuto obranu, schopnou zastavit nápor protivníka. Za předpokladu, že nikdo o tom nic neví, že nikdo nám do toho nebude zasahovat.

VV: Otázka je mi jasná. Já samozřejmě neřeknu tady přesné dny, poněvadž to bych si musel sednout a spočítat si to, ale mohu říct toto: Jestliže bychom se dejme tomu týden předem dozvěděli o připravované intervenci, tak i ten týden by spolkl plánování, poněvadž než se ta vojska dají do pohybu, musím něco zplánovat, musím nějaký úkol vymyslet, a kdyby to bylo velice nahuštěné, tak já si neumím představit, že to někdo udělal dřív, než za týden. Za druhé, přeskupení vojsk, uvažte jednu věc, je určitá kapacita železnic, silnic a tak dál. [Mám] představu, že z těch prvosledových divizí dostat vojska do všech těch směrů by trvalo nejméně čtrnáct dní. Takže kdybychom se mohli a to ještě improvizovaně, bránit, tak by to podle mne nemohlo trvat kratší dobu než čtrnáct dní, tři neděle.

Dr. Josef Belda (JB): Pane generále, protože v tisku [se] vyskytly takové úvahy v souvislosti s těmi otázkami, které jste teď zodpovídal, že možná se mohlo už předem, už někdy od února,

března, naznačit, že v případě, kdyby nám do toho chtěl někdo zasahovat, že se budeme bránit, co by se asi stalo, kdybychom s tímto počali už dříve, řekněme březem, dubem.

VV: Já si neumím představit, že by nám byl někdo dovolil tehdy vůbec tyhle úvahy dělat a že by úvahy se nemohly dělat jen, dejme tomu, mezi dvěma lidmi, je také vyloučené, protože do toho by se musel zapojit celý generální štáb. A to už je otázka, že by se to kdokoliv dozvěděl, nemluvě o tom, že tady byli sovětští poradci, že to bylo prolezlé KGB a tak dále, myslím, že i ta myšlenka – já to poznal na své osobě – jen když o tom člověk začal jenom přemýšlet, tak už to bylo nebezpečné. Já si to neumím představit, ale dejme tomu, že bych připustil i tohle. Bylo by to znamenalo od té doby, od toho momentu, od toho ledna už, nebo od toho prvního jednání, když začaly jednat ty komise, že bychom tedy řekli, tak se připravme na to, že nás mohou napadnout. Bylo by možné, dejme tomu, do té doby určité věci zpracovat. Ale já, pokud vím, víte sami dobře, že tu probíhala cvičení všelijaká, neboli ten předstih těch spojeneckých vojsk, „spojeneckých vojsk“, protože já je za spojenecká neuznávám, když nás napadla, byl tak velký, že my bychom stěží tohle dohonili. A nějaká obrana jednotlivých pluků v místě posádky, to by si nikdo odpovědný nemohl vzít na svědomí. Já si tedy myslím, že tohle je věc trochu fantasmagorická.

MV: K rozhovoru se dostavil dr. Navrátil a já mu dávám slovo pro jeho první otázku.

Dr. Jaromír Navrátil (JN): Musím se chtít nechtě vrátit k předhistorii, abych tak řekl, otázek, o kterých jste tady už hovořili. Na přelomu padesátých a šedesátých let klepe na dveře v celosvětovém měřítku a s určitým opožděním i u nás vědeckotechnická revoluce, věda vstupuje do všech sfér společenského života, vstupuje i do života armády. Zajímalo by mne, jakým způsobem, v jakých konkrétních formách se to projevilo v dějinách československé armády, jaký byl postoj velení armády k této historické nezbytnosti a do jaké míry velení armády, jeho intelektuální potence odpovídala těmto novým požadavkům doby.

VV: Já tu otázku přirozeně vítám, protože jsem od roku 1955 do svého vyhození v šedesátém osmém roce pracoval na generálním štábu, a tudíž k těmhle otázkám mám velice blízko. My jsme tedy právě v té oblasti vědeckotechnické revoluce nějak tak pocítili a také samozřejmě i nás ty okolnosti do toho donutily, že jsme prosazovali zřízení u mne v té operační správě malého vojenskovědeckého oddělení. Jeho úkolem bylo rozpracovávat do celé šíře úkoly, které by bylo potřeba teoreticky zpracovat. Jako všechny začátky ... toto oddělení pracovalo velice špatně zpočátku, také do něho nebyly vybrány zrovna ty nejschopnější kádry, připraveni nebyli ti lidé, ale snaha byla je postupně zapracovat. Ukázalo se potom v pozdější době, že tam řada z těch lidí byla vybrána dobře. Já se o tom zmiňuji proto, protože bych chtěl ukázat na jednu věc: Uvažte tehdejší složení ministerstva národní obrany, jeho vedoucích funkcionářů. Bylo to asi tak, jako – i v Sovětském svazu to bylo podobné, jak jsem si mohl zjistit – totiž to, že lidé, kteří byli ve velení armády, velký zájem o teoretickou práci neměli. Všichni přišli do funkcí význačných a to jim prostě za zásluhy za válku stačilo a dál na sobě už nepracovali. Já jako příklad úplně odstrašující vezmu třeba generála Janko.³ Generál Janko se vrátil jako velitel tankové brigády a já jsem přesvědčen hluboce, že nikdy v životě znalosti z této funkce nepřekročil ve svých následujících funkcích. I když na cvičeních, která probíhala, třeba byl velitelem frontu, já jsem mu dělal náčelníka štábu, jako příprava pro eventuelní využití, a já jsem žasnul nad tou úrovní, protože to je pohled z úrovně toho frontu, vlastně strategický pohled na vedení války, na vedení boje, frontového boje, poněvadž front vede strategické operace. To byl člověk, který byl úžasně ngramotný v tomhle směru, a on nepocítil nutnost, aby se sám zdokonaloval. To je typ člověka, který už s hodností předpokládal, že už to je všechno, co dosáhl, co může dosáhnout, víc dosáhnout nepotřebuje, učit se nepotřebuje, na co

---

³ Vladimír Janko vystudoval před válkou akademii v Hranicích, zastával řadu velitelských funkcí ve velení tankového vojska Svobodovy armády. V letech 1950 – 1956 zastával jako generálporučík funkci velitele tankového vojska, v letech 1958 – 1968 byl generálplukovník Janko I. náměstkem ministra národní obrany. V roce 1968 spáchal sebevraždu po odhalení tzv. generálského puče a po emigraci generála Jana Šejny.

taky, když přišel z fronty a má zásluhy a s těmi by měl vystačit. Já to říkám proto, poněvadž tohle se mi prokázalo mnohokrát i v Sovětském svazu u různých lidí, kteří tvrdili, mně třeba, když jsem s něčím novým přišel, tak mně říkali: „Na vás je vidět, že jste nebyl na frontě.“ Samozřejmě, já to nepokládal – v té oblasti teoretické – za nějaký velký úspěch, že byl na frontě. Poněvadž, válka, na kterou jsme se připravovali, budoucí válka, přirozeně nebude vůbec podobná té minulé. Takže já bych chtěl říct takhle: V té skupině Lomský, Rytíř,⁴ Janko, Šmoldas, Dzúr – ten jako by tam ani nebyl, to je kapitola, o které bych chtěl hovořit z hlediska odborného, co byl za člověka – tihle čtyři lidé, z nich jediný člověk, který určitým způsobem na sobě pracoval, byl Lomský. Lomský byl člověk velice vzdělaný a s ním se skutečně dalo hovořit o všem. Snad to také bylo to, že on Svobodovi dělal náčelníka štábu a náčelník štábu vždycky má být člověk, který to kočíruje, celé záležitosti. Neboli otázka vztahu k vědě, vojenské vědě, byla skutečně otázkou řekl bych dobrovolnosti některých lidí, kteří pocítovali nutnost nejen pro sebe, ale pro to okolí něco vypracovat. Já když si maně vzpomínám na naši revue *Vojenská mysl*, která vycházela, tak bych mohl spočítat na prstech, na deseti prstech, kteří lidé do toho psali a kteří lidé se tou vědou zabývali. Samozřejmě takhle to také brali funkcionáři ve velení armády, oni to asi vůbec nečetli, tyhle věci, jednak to pokládali za zbytečné, poněvadž na co by jim to bylo potřeba, když byl náměstkem, co by četl tady nějaké věci, poněvadž stejně věděl, že nic jiného dělat nemůže, než co se mu tam doporučuje, než to, co mu řeknou v Sovětském svazu, že má dělat, a ono to bylo pohodlné.

Já to říkám proto, protože když jsem se po těch letech teď zapojil svým způsobem do té naší nové vojenské doktríny státní, do rozpracování toho materiálu, tak jsem samozřejmě jako každý správný teoretik se šel podívat, co se udělalo. Od roku 1968 se neudělalo nic v té oblasti doktríny. Dzúr, teoreticky naprosto neschopný a prakticky také. To byl podle mého názoru v historii jednou – bude-li tam o něm vůbec zmínka – to byl vůbec nejhorší a nejslabší ministr, který kdy u nás fungoval. On měl obrovskou invenci, ale ve věcech, které se týkaly jeho kariéry a které se týkaly takového politikaření, kdy se snažil od sebe dostat lidi, kteří něco znali víc než on. Rusov, to byl náčelník generálního štábu tehdy za Dzúra, to byl člověk, který u mně sloužil jako major na operační správě. Když jsem ho posílal do Vorošilovky studovat, tak mi – a říkal jsem, „já už dosloužím tady do toho důchodu a měl bys tu správu převzít po mně ty“ – tak mi říkal: „Jsi blázen, co se tady budu dít jako blbec na operační správě, já půjdu do vojsk, udělám si tohle.“ A je vidět, že mu to vycházelo, byl velitelem armády, velitelem okruhu potom a tak dál, až se stal náměstkem, takzvaným náměstkem pro žádné úkoly, poněvadž náměstek pro bojovou přípravu je podle mého názoru náměstek pro žádné úkoly, protože bojová příprava se dělá na plucích a ne na ministerstvu národní obrany. Kdyby ten nebyl vůbec, tak to šlo stejně dobře a možná líp, než když on tam byl a chodil po těch různých inspekcích. To byl druhý takový borec. Třetí, po něm se stal náčelníkem generálního štábu, jak známo, Blahník, generálplukovník Blahník. Byl rovněž u mne jako major na operační správě. Kdyby tehdy, když jsem sloužil, mě postavili operační správu takhle do řady a řekli: „postav je podle toho, jak je kdo zdatný,“ tak Blahník stál na konci, nebo bych na něj vůbec zapomněl. Tento člověk byl také určitou dobu náčelníkem generálního štábu. Pokud se týká těch ostatních: Šmoldas, to byl zástupce náčelníka generálního štábu pro technické věci. Většího lenocha jsem neznal v armádě. Ten ráno přišel, napřed si dal čaj, vykouřil fajfku, dal si svačinu a šel domů. Přišel odpoledne a tak dál, takhle prostě asi takový postup. Tak to většinou dělali velice schopní lidé, kteří tam měli ta jeho oddělení technická u sebe, a tak to dělali za něj. Neboli, co byste chtěli od tehdejšího velení. Jediná věc, kterou měli, byly zásluhy, že byli na frontě. Jinak

---

⁴ Otakar Rytíř absolvoval v roce 1936 školu pro důstojníky dělostřelectva v Olomouci a o rok později Vojenskou akademii v Hranicích. Během války prošel řadou velitelských funkcí ve Svobodově armádě. V roce 1947 absolvoval Vojenskou akademii generálního štábu SSSR, od roku 1950 byl členem KSČ. V letech 1952 – 1956 působil jako generálporučík ve funkci velitele 1. vojenského okruhu, v letech 1956 – 1958 byl 1. náměstkem ministra obrany. V letech 1958 – 1968 zastával armádní generál Rytíř funkci náčelníka generálního štábu. Během sedmdesátých let pracoval ve vedoucích funkcích ve Svazarmu.

pro tu vlastní armádu toho moc neudělali. Zajímavá vaše otázka je ta, jak vlastně došlo k tomu, že se začínají ty doktrinální věci dělat.

MV: Pane inženýre, promiňte, mohl byste to velení tehdejší doplnit o charakteristiku generála Rytíře?

VV: Ano. Pokud se týká Rytíře, tak to byl dlouhá léta můj bezprostřední představený. Já jsem si vždycky myslel a vždycky jsem ho kladl, řekl bych charakterově a takovým principiálním přístupem, trochu výš než Lomského. Lomského jsem vždycky viděl trošku jako takového člověka, který dokázal v některých názorech manévrovat. Rytíř ne. Bohužel, tady jsem se strašně bodnul, poněvadž šedesátý osmý rok prokázal, že to byl člověk, který dokázal dokonale maskovat svoje skutečné citění, protože jak známo z něj se promptně, jak přišli Sověti, stal člen Levé fronty, začal tam vykřikovat, když ho Dzúr vyhodil z generálního štábu, že on myslel vždycky tak jako Bilak a tak dále. Neboli tam se ukázal jako člověk nedobrý proti Lomskému, který, jak víte, v parlamentě byl velice razantní proti Sovětům. Pokud se týká odborné stránky Rytíře, já bych to demonstroval asi na tomhle: Když jsme jezdili s plánem, operačním plánem do Moskvy na generální štáb Sovětské armády, tak jsme tam vždycky měli za úkol zpracovat během určité doby, tří, čtyř dnů ty mapy, rozkazy a tohle a většinou, když se to dodělalo, tak Rytíř obvykle na tom nedělal, tam měli speciální program, jezdili s ním, cirkus a takhle, no tak jsem to tam oddřel s tím Vošterou,⁵ on byl náčelníkem operačního oddělení, a když to Zacharov viděl, tak říkal vždycky Rytířovi – on také Ota Rytíř koktal trošku, když mluvil, takže se špatně vyjadřoval – obvykle maršál řekl: „Už je to zpracované, Otakare Otakaroviči, leťte domů a Vitanovský mi to doloží zítra.“ On tam nechtěl s ním tohle, věděl, že to nedělal a tak. Takže pokud se týká té odborné stránky věci, žádný fenomén to nebyl. Byl ohromně citlivý na jakýkoliv výpad, i když třeba spravedlivý vůči některému z jeho kolegů frontových generálů, na to byl děsně citlivý. Já jsem jednou takhle napadl Janka, měli jsme dělat prověrku bojové pohotovosti u jednoho útvaru a oni se to dozvěděli od Janka dřív, že už spali v botech a tak dál, a tenkrát jsem přiletěl dolů za Rytířem, že to nemá smysl tu prověrku dělat, když to je takhle, a on tam u něho zrovna seděl Janko. Já jsem říkal: „To je dobře, že tu soudruh náměstek je, tak to alespoň řeknu, jak si to myslím. Tak tady soudruh náměstek řekl ...“ a tak dále. On se prostě tak nafoukl a pak mě druhý den strašně sprdnu, Rytíř, že se takhle nemám chovat k Jankovi. Já povídám: „No tak prosím, prověrka stojí peníze, tak co tam se jedem dívat, na nějaké divadlo, nebo na co, to nemá smysl.“ Takže já bych ho asi takhle charakterizoval, toho Rytíře. Pokud se týká vojenské vědy, byl iniciátorem – já nevím, kdo ho do toho dokopal nebo dotlačil – ale byl iniciátorem, Rytíř, práce na tom modelu. A tenkrát, když se na tom začalo dělat, tak on mě funkce náčelníka operační správy zprostil a udělal mě svým zástupcem pro rozvoj velení. Poněvadž říkal, že to nemůže nikdo jiný dělat než já, řídit tým pro ten model. Já jsem tam původně měl asi 250 lidí, byli jsme na Valdeku, tam jsme to zpracovávali, pak jsme přijeli domů a dodělali jsme to. Podle mého názoru na tu dobu to byl jeden z nejlepších modelů řízení, už systémově zpracovaný pro ministerstvo a velice dobrý. Jak jsem na něj dojel, to víte, na generálním štábu Sovětské armády, kde mě s ním potom vyhodili a tak dál, poněvadž to nebylo – zase to bylo pikantní – nebylo to jejich dítě. Ale pikantní na tom bylo to, že oni tento materiál si tam nechali a za rok svolali Varšavskou smlouvu a jako svůj materiál ho tam ... řekli těm ostatním, že tak se to bude dělat. Ale to už organizovalo Spojené velení, ne generální štáb, tenhle sraz. A dokonce si na tom udělal jeden plukovník,

---

⁵ Jan Voštera se stal v roce 1953 pracovníkem operační správy Generálního štábu ČSLA. V letech 1955 – 1956 byl náčelníkem štábu 3. střeleckého sboru v Plzni, poté studoval na Vojenské akademii generálního štábu v Moskvě. V letech 1958 – 1959 byl velitelem 20. motostřelecké divize v Karlových Varech. Od roku 1959 byl náčelníkem operačního oddělení operační správy generálního štábu, v roce 1961 byl povýšen na generálmajora. Od roku 1965 zastával funkci zástupce náčelníka operační správy, od roku 1966 funkci náčelníka operační správy. V letech 1969 – 1970 pracoval krátký čas nejprve jako náčelník inspekce ministerstva národní obrany a poté jako odborný asistent na Vojenské akademii Antonína Zápotockého v Brně. V roce 1971 byl nucen odejít do zálohy.

Masojedov se jmenoval, doktora věd, na tomhle materiálu. Takže tenkrát nás kvůli tomu zhanobili a pak to s nějakými úpravami, specificky ruskými, řekli jako svůj materiál, aby se v tomto duchu to velení rozvíjelo. Specifika spočívala v tom, že třeba my jsme tam vymysleli takový ... subsystém palby jsme tomu řekli, kde jsme sloučili, poněvadž vždycky ta palba se rozhodovala v součinnosti, letectvo, dělostřelectvo, raketové vojsko a tak dál, neboli jsme říkali: „Proč to má každý ten velitel vojska dávat dohromady, když to je otázka součinnosti, jestli použijí tam raketu nebo tam použijí tohle, proč by to nemohl být subsystém, který by to rovnou zkoordinoval a navrhl nejlepší řešení.“ Tenhle subsystém palby, ten je úplně vytočil, ty Rusy, ale ne kvůli tomu, že by to věčně bylo špatné, kvůli tomu, že třeba by se urazil velitel dělostřelectva, rozumíte? Že by najednou se mu něco vzalo z rukou, že by nějaký šéf toho subsystému ho komandoval, kdy má použít dělostřelectvo, že on by byl jenom prováděcí orgán. Tak na tomhle to ... tak tohle oni tam jaksi zapracovali, že měli třeba subsystém raketového vojska a dělostřelectva, subsystém letectva a tak dál. Ale jinak všechno ostatní převzali a ten Masojedov si na tom udělal doktora věd. To byla ta otázka první, kdy jsme trošku chtěli, když to nešlo čelem tu doktrínu rozpracovat, tak nějaké ty doktrínální věci vydělit a snažit se je protlačit.

A pak byla ta branná soustava státu a tam se narazilo na otázku takzvaných teritoriálních vojsk. To prostě bylo k nevíře, Sověti všechna naše vojska vydělili do frontového velení. A já jsem tam říkal, já nevím když jsme tam byli s plánem, jestli je to správné, jestli by neměla být nějaká teritoriální vojska, jedna divize, dvě divize možná, nevydělovat všechno. Protože výsadek, diverze a tak dál může se na území vyskytnout a to budeme potom tahat vojska z fronty na to? „O to se nestarajte,“ říkali, „tady vojska budou,“ a všechno viděli tam. To byla také jedna věc, kdy jsme samozřejmě narazili. Pokud se týká tohoto problému, já bych řekl: iniciátorem pro nějakou tu práci na doktríně vůbec nebyl nikdo z těch funkcionářů armády, kteří tady tehdy byli, ani jeden. Naopak, dokonce i generál Kuščev, generálplukovník Kuščev, to byl tehdy poradce u Lomského, výtečný člověk, zlatý člověk, čestný, všechno, byl zavřený na Sibiři s Tuchačevským, tenkrát s tou aférou tam dlouhá léta proseděl, mě měl hrozně rád, ten Kuščev, ten mi říkal tenkrát: „Václav Antonovič, nedělejte na těch věcech, shoříte na tom.“ Já povídám: „No sakra, přece to je potřeba, soudruhu generále, vždyť to není možné, aby se to nedělalo, když jsme samostatný stát, pak ministr nařídil udělat, Rytíř nařídil udělat ten model.“ On povídal: „Nedělejte to, nějak se vymluvte, že jste nemocný, že nemůžete.“ On to věděl, jak tohle dopadne. Já to chci říct proto, že tohle nebyla iniciativa, naopak každý mi v tom bránil, vždyť Janko mi několikrát říkal: „Co furt blbneš s tou doktrínou, vždyť máme sovětskou.“ Já jsem povídal: „Prosím tě, řekni mi ji, formuluj mi ji, jaká je.“ No, to on nevěděl samozřejmě, ale když něco se chtělo udělat iniciativně, tak proč to dělat, když máme sovětské. Takhle to bylo s tím velením starým.

Potom když nastoupil Dzúr do funkce, tak tady je několik zajímavých momentů, které je třeba pro historii nezapomenout, podle mého názoru. A to je toto: Dzúr byl dítě Dubčeka, aby bylo jasné, Dubček ho dosadil do funkce. Proč. Já jsem sloužil totiž v době, kdy byl Dzúr náčelníkem štábu na týlu v Trenčíně, já jsem tam sloužil jako náčelník operačního oddělení, zástupce náčelníka štábu okruhu, my jsme spolu byli kamarádi, my jsme se spolu stýkali, Václav, Martin, že ano, a v této době byli výteční kamarádi s Dubčekem, poněvadž on tam byl okresním tajemníkem partaje, takže oni se stýkali jaksi velice úzce, proto ho vybral. A ještě nejzajímavější je, v roce 1965, to máme tři roky před tím, když jsem byl tam tenkrát s tím modelem na konzultaci, tak tam byla večer recepce, shodou okolností, byl tam [v Moskvě] Oldřich Pavlovský⁶ velvyslancem, na té recepci jsem byl a tam jsem se sešel s Dzúrem, tak mezi jinými hosty už perfektně ožralý, ale perfektně už, tak mě tam tenkrát vzal stranou – on tam tenkrát studoval Vorošilovku – povídal mě: „Václav, co ty říkáš těm dvěma, Lomskému a

---

⁶ Oldřich Pavlovský zastával funkci československého velvyslance v Moskvě od dubna 1963 do května 1968. V letech 1969 – 1975 byl velvyslancem v Helsinkách, v letech 1975 – 1982 velvyslancem v Bělehradu.

Rytířovi, který se ti zdá lepší?“ Já povídám: „Co mi to dáváš za blbý otázky, to je ministr a a to je můj náčelník generálního štábu, co já mám co posuzovat, který je lepší nebo není lepší, to jsou moji představení.“ On povídal: „Ved’ já vím, ale přece jenom jestli bys je takhle povahově a tak.“ Já povídám: „No tak“ – a to jsem právě ujel – „zdá se mi lepší, takový principielnější ten Rytíř.“ „Ved’ hej, máš pravdu,“ a tak. Tenkrát prostě, poněvadž vždycky *in vino veritas*, poněvadž už tenkrát jsem letěl domů a říkal jsem si „aha“. A přijel jsem domů a říkal jsem Rytířovi: „Oto vzpomeň si na mne, že Dzúr jede na funkci ministra.“ Šedesátý pátý rok; on mi povídal „co blbneš“ a tohle. Tak potom jsem mu to v šedesátém osmém připomněl, když jsme se sešli, poněvadž nás vyházeli, vyházeli Dzúr všechny, tak jsme se sešli a říkal jsem mu, co jsem ti říkal před třemi lety: „Přeci ožralý chlap, ten svoje nitro vyleje.“

Takže teď se dostáváme k tomu novému velení. Tenkrát nás vyházeli všechny, vyhodil Rytíře, vyhodil mě, vyhodil Šmoldase, no a ještě takové nějaké náčelníky správ. Proč zase, víte, to nebylo proto, že chtěl obnovit ..., on věděl, že tam nikoho lepšího nedostane, ale on prostě nás vyházeli proto, poněvadž když se dělaly ty plány operační, tak on měl přístup jenom k tomu týlu, on na ničem jiném nedělal, on tam dělal jenom tu část toho týlu, jeho hrozně rozčilovalo, že on není seznámený s celým plánem. A když jsme mu tam vytýkali nějaké věci v týlu, tak on to bral všechno hrozně osobně. On si říkal: „Vy hajzlové, až já se dostanu nahoru, tak všichni pojedete.“ Tak z toho důvodu jsme jeli všichni. Já to dokumentuji ještě jednou věcí, když nás tenkrát pozval a pochutnal si na tom, že nás tedy zprošťuje funkcí, tak jsme seděli u něho, když byl ministrem už, u něho v kanceláři, v jeho zasedačce, tak říkal: „Máte k tomu něco, soudruzi?“ Já jsem se přihlásil a říkal jsem: „No tak, samozřejmě já k tomu nic nemám, jste ministr, tak si uděláte, jak to chcete, ale já vás upozorňuji na jednu věc: Všechno se může předávat čtrnáct dní, měsíc a tak dál, ale generální štáb ne, tam je plán, který musí být kontinuelně zpracováván, tam se nedá to všechno vyházet a dát tam nové lidi, kteří tam na to budou koukat dva měsíce, to nejde. Takže byste měl aspoň uvážit, jestli by nebylo správné nás tam nechat na těchto funkcích na nějaký čas ještě s těmi novými, ať je zapracujeme a pak můžeme jít s klidným svědomím.“ On na to reagoval okamžitě před těmi lidmi a víceméně mě tak, řekl bych, zhanobil tím, že řekl, že si jako stále chráním funkci, tak jsem povídal: „To já nemám dál k tomu nic, to беру všechno zpátky, tyhle svoje připomínky a dělejte si to, jak chcete, mně to je jedno.“ Ještě budu k tomu Dzúrovi pokračovat dál.

MV: Pane generále, když jste vzpomínal ten okamžik, kdy vás ministr Dzúr zprošťoval funkcí, můžete říct k tomu časový údaj?

VV: Můžu vám ho zavolat, já to mám ve vojenské knížce, tam je napsané přesné datum.

MV: Nám jde o měsíc, rok.

VV: Tak, kdy přišel Dzúr do funkce?

JN: 8. dubna 1968.

VV: Tak snad týden potom, hned, hned to bylo, hned nás vyházeli, všechny. Kde jsem skončil? Zajímavé na tom totiž bylo to, že přes tyhle věci všechny si asi uvědomil – ale zase ne proto, že by mě měl rád, to už ne, když mě vyhodil, tak to dal jasně najevo, že se mstí víceméně – ale tenkrát řekl: „Václave, nechtěl bys mi dělat poradce?“ Protože on těm operačním věcem nerozuměl vůbec, on neměl o tom ponětí a věděl, že já ty věci znám. Dvanáct let když děláte v nějaké funkci, tak samozřejmě že tu armádu já jsem znal líp jak ministr, líp jak náčelník generálního štábu, protože mně to procházelo rukama pořád, tam na té operační správě. Jak o tom také řekl kdysi ten ..., že operační správa je v podstatě mozek armády, generální štáb je mozek armády a Grečko říkal, „operační správa je mozeček“. Já jsem mu říkal: „Pokud to myslíš vážně, já vím, že ty máš mezery v tomhle“ – což ho zase nakrklo samozřejmě, že mu říkám, že jako tomu miň rozumí, ale prostě mě tam vzal. Jenže pak jsem si uvědomil, jakmile mě tam vzal a dal mi tam kancelář na ministerstvu, že smysl byl jiný. Smysl byl ten izolovat mě z generálního štábu. Já tam měl totiž tenkrát velkou autoritu, poměrně. A on nechtěl, abych se stýkal s těmi lidmi, s těmi náčelníky správ tam v tom generálním štábu, tak mě tam vytáhnul k sobě na ministerstvo a dal mi tam jednu kancelář a nic po mně nechtěl, absolutně nic. Já tam

chodil ráno do práce, večer z práce, nikdo si mě nevšiml. Já jsem byl takový člověk dělný, tak mně to dlouho nekonvenovalo, tenhle způsob. Tak jsem si řekl, jak se odsud dostat. To byl rok 1969 a on tam nějak naznačil, že bych tam mohl dělat, a zase ne on sám, on měl takové zvláštní móresy, poslal za mnou náčelníka sekretariátu svého, plukovníka Mertu, a navrhoval mi Merta, jestli bych nechtěl dělat náčelníka skupiny, která by připravovala pro ministra projevy. Já jsem říkal: „Merto, podívej se, zástupce náčelníka generálního štábu jsem byl před chvílkou, před nedávnem a měl jsem autoritu takovou, přece nechceš po mně, nebo nechce ministr po mně ...“ A on povídá: „Ne, ne ministr, to je můj návrh takový“ – to nebyla samozřejmě pravda. „Nechceš po mně, abych já dělal náčelníka nějaké skupiny a končil tak a šel do důchodu, jako náčelník nějaké skupiny. Náčelníkem skupiny jsem byl, když jsem přišel, ani to ne, když jsem přišel na generální štáb, to jsem dělal náčelníka oddělení.“ Tak on z toho vycouval a zřejmě to ministrovi řekl, ten se urazil okamžitě, že se nerespektuje jeho názor a okamžitě zorganizoval prověrku výměny legitimací a vyhodili mě z partaje a návrh na penzionování. Ale teď přišel úkol od Černíka, vypracovat brannou soustavu státu. Tak teď byl v úzkých, v tu ránu, Dzúr. Tak zavola a říkal: „Václav, ty bys měl vést takovou skupinu, která by pracovala na té branné soustavě.“ Poněvadž to byla interdisciplinární záležitost, tam byli ze všech složek, včetně MNO, včetně lidí z ÚV a tak dál, ze všech rezortů státních. Byl to dost složitý úkol ukočírovat, aby se to dalo dohromady.

JN: Tam byl harmonogram, do kterého oni byli všichni zapojeni, první tajemník, předseda vlády.

VV: Ano. Takže já jsem prostě říkal, to byl šedesátý devátý rok, já měl [sloužit] do sedmdesátého prvního, mě bylo pětadesát v jednadšedesátém, v březnu, byl na to do toho března termín, ten jsem si já stanovil, aby mi to vyšlo do toho důchodu, tak jsem říkal: „Dobře, tak já to budu dělat.“ Tak mi tam dali jednoho generála Turošika,⁷ tenkrát zástupce náčelníka generálního štábu, který sice tomu moc nerozuměl, on mi to ale poctivě řekl, ale byl tam jako dohled nade mnou, poněvadž já jsem byl bezpartijní. Já jsem Dzúrovi říkal: „Pane ministře, já nevím, jestli můžu takový vážný úkol státní vést, když jsem bezpartijní, že ano.“ On říkal: „Nekecej, Václave.“ A poněvadž je to moje záliba, tyhle složité věci, ty systémové projekty a takové, tak jsem to dělal. V té době jsem také ještě zpracoval návrh Rady obrany státu, chtěl po mně zákon, abych mu připravil, bylo mi legrační to, že jsem já sám připravil zákon o radě obrany státu a ten zákon tak, jak byl, prošel všemi instancemi, vládou, parlamentem, všechno, byl schválen. Samozřejmě jsem měl přesné šraňky, že šéfem bude první tajemník ÚV KSČ a tak dál, a kdo tam bude a jaké mají plnit úkoly. Všichni, kteří v té komisi byli, chodili kolem mne ráno vždycky, „soudruhu generále sem“, „soudruhu generále tam“, „čest práci“ a tohle. A když jsem to odevzdal – já to udělal o měsíc dřív – tak mě přestali všichni zdravit, tím momentem, poněvadž už mě nepotřebovali. Jak říkal Molière: „Tak dlouho se mačká citron, až se vymačká všecka šťáva, a pak se vyhodí.“ Tak přesně takhle to se mnou zahráli v tom únoru a já jsem šel.

Tak to je k tomu Dzúrovi, ale to nestačilo. Ten Dzúr šel za mnou, už jsem byl důchodce. V sedmdesátém prvním roce mě pozvali na ministerstvo spojů, tam tenkrát byl plukovník Chalupa, bývalý náš, ministrem spojů, který mě poprosil, abych jim tam udělal koncepci na automatizovaný systém řízení ve spojích. Tak jsem ten rok tam dělal tu koncepci. Když jsem ji dodělal, tak Dzúr se postaral o to, aby mě tam odtud vyhodili. Tam jsem jim to udělal, oni mě vyhodili a Dzúr tenkrát prohlásil před Chalupou a před jinými ještě lidmi, kteří mi to donesli, že nebude souhlasit do té doby s mým zaměstnáním, dokud nebudu dělat manuálně. Tak jsem říkal: „Manuálně, v Pyšelích bydlím, tak co já budu dojíždět někde do fabriky nebo tak, tak v Pyšelích můžu dělat na zahradě.“ Důchod jsem měl sice malý, dali mi tenkrát 2 000 hrubého, to znamená 1 750 čistého, tak s ženou, která důchod neměla, jsem žili s 1 750 Kčs v Pyšelích na

⁷ Josef Turošik působil na přelomu let 1968 – 1969 v hodnosti generálmajora ve funkci náčelníka zpravodajské správy generálního štábu. Během sedmdesátých let zastával funkci zástupce náčelníka generálního štábu, na konci osmdesátých let zastával generálporučík Turošik funkci náčelníka inspekce ministerstva národní obrany.

venkově, pěstovali králíky, slepice a tak dál. V sedmdesátém druhém roce mi přišel z akademie z Brna přípis, že mě zbavují titulu kandidáta věd podle nějakého § 53, abych jim odeslal diplom. Tak jsem říkal, „tady na pěstování králíků diplom nepotřebuji,“ tak jsem ho odeslal. Ale pak jsem se podíval jen tak pro zajímavost – člověk je takový šťoura – tak jsem si nechal vytáhnout ten zákon a tam bylo napsáno, že se odebírá tomu, kdo se zpronevěřil občanské či vědecké cti. Tak jsem říkal: „No, tak občanské cti“ – to mi řekl jeden právník – „to bys musel být souzený, a vědecké cti,“ jsem si říkal, „vy chlapi, já obhajoval ty doktrinální věci, vždyť to nikdo neznal jiný, nevím, od koho bych byl co opsal.“ Tak jsem podal odvolání komisi pro udělování, té státní komisi. Ti mi napsali po asi půl roce, nebo po roce, že to tedy dál tam sledují, shání si dokumenty, aby to mohli projednat. Tak ty sháněli sedmnáct let, ty dokumenty a vloni, vlastně letos na jaře mi vrátili kandidátský titul. Takže jsem ho dostal zpátky, teď ve svých bezmála pětasedmdesáti letech. To nic, to jenom chci říct, jak ten Dzúr prostě šel a já jsem tedy tenkrát řekl, „já jsem Dzúrův vězeň na svobodě,“ poněvadž on mě nenechal nic dělat, ten chlap. Tak to abyste měli profil Dzúra.

Něco z toho mého blábolení nemá jistě pro vás cenu, ale něco si z toho vyberete, abyste viděli, co to bylo za člověka.

JN: Bude to z jiného soudku, ale časová souvislost tady je. Na jaře 1968 jste se ocitl v čele přípravného výboru Svazu vojáků z povolání ...

VV: Důstojníků a praporčíků, nebo důstojníků a rotmistrů, tak nějak.

JN: Toto byl řekl bych pracovní název, který se potom specifikoval tím způsobem, jak vy právě říkáte. Mě by prostě zajímalo, jak jste chápali funkci této organizace, v čem jste viděli hlavní důvody k tomu, aby se prostě objevila, aby tady zájmy důstojníků a praporčíků byly právě tímto způsobem obhajovány, a zda toto vaše angažmá nemělo určitou souvislost s vašimi budoucími osudy.

VV: Já bych chtěl říct toto. Já jsem tenkrát se podujal organizace tohoto svazu z velice prozaických důvodů. Před válkou existovala takováhle organizace. Já vím a vy to víte jistě také dobře, že když odešel důstojník do penze, tím momentem končil jakýkoliv vztah k armádě, naprosto, neexistovalo, aby ho někdo někam pozval, zavolal, prostě zmizel. Bylo to snad zaviněno tím, že nebyly odborové organizace. Tak jsem říkal, že by bylo dobré, kdyby byla nějaká organizace, která by měla nějaké svoje finance, sehnala si je nějak, aby když je nějaká ta vdova, zůstane sama, má potřebu, mohla si vypůjčit, nebo nějaký právník jí pomohl. Tohle byl, podle mého názoru, smysl té organizace.

JN: Podpůrný dělnický spolek.

VV: Tak nějak. Ovšem přesně se to, co vy říkáte, přesně se to objevilo v závěru té komise, která mi měla měnit legitimaci stranickou, kde řekli: „Angažoval se v organizování nátlakové organizace a bylo to zvláště nebezpečné proto, poněvadž v té době požíval velké autority v armádě.“ Tak ano, to byl jeden z důvodů, kvůli kterému mě také vyhazovali, tato funkce. Ale opravdu, já jsem vycházel z toho, že tohle tady scházelo. Takže nebylo to vůbec myšleno tím, ale pak tam byl jeden generál, nebo plukovník, Repčín, Slovák, který začal tvrdit, že se tady zase cpu do funkcí a tak dál, tak jsem říkal, „milý, zlatý,“ tak jsem z toho odešel. Já jsem tam nebyl dlouho v tomhle, já jsem, jakmile začaly ty machinace, boj o koryta, tak jsem říkal: „Jděte do háje, to je organizace k ničemu.“

JN: Jeden klasik kdysi řekl, „krok vpřed, dva kroky vzad.“ Já bych udělal teď ještě jednou ty dva kroky vzad a vrátil se k té otázce modelů a sovětské reakce na ně. Jestli jsem já věci dobře rozuměl, tak sovětský pohled na problematiku řízení a velení spočíval ve stanovisku degradace našeho ministerstva národní obrany a generálního štábu na velitelství frontu a bylo nám de facto doporučováno, abychom převzali systém řízení a velení některého, jak oni říkali, příhraničního nebo pohraničního okruhu ...

VV: To byl ten Prikarpatský vojenský okruh.

JN: ... toho Prikarpatského vojenského okruhu, čili de facto tady ministerstvo bylo degradováno na prostý řídicí strategický orgán, ale z jeho oblastí, jeho péče, pravomoci a tak

dále byla vyňata všechna ostatní agenda související zejména s problematikou teritoria, jak už jsme o tom mluvili. Zůstali Sověti na tomto stanovisku, nebo ho nějakým způsobem korigovali?

VV: Mě udivuje, co znáte o těchto věcech, promiňte mi to. Skutečně, znáte to. Podívejte se, já jsem proti tomu také vždycky brojil; tady byl takovýhle paradox – nám se neustále říkalo: „Prosím vás, *vaše dělo*, jste suverénní stát.“ Ale ve své podstatě, potom už to trochu korigovali, v té první části, velitelem frontu pro válku byl náčelník generálního štábu. Náčelníkem štábu byl náčelník operační správy. Já jsem jim vždycky říkal: „Prosím vás, a kdo bude na generálním štábu ve válce, když jsme suverénní stát?“ Říkali: „To není vaše záležitost.“ To se týkalo přesně i těch teritoriálních vojsk, to jsou takové spojitě nádoby. A korigovali to jenom natolik a na náš nátlak, že my jsme potom ty frontové záležitosti přenesli na Západní vojenský okruh, že tam v podstatě velitel vojenského okruhu byl ten ...

JN: Tím jste zachránili ...

VV: No samozřejmě, ten generální štáb řídit bych to úsilí v té válce nejenom vlastních vojáků, ale i ty požadavky zbrojního průmyslu, zásob a tak dále, mobilizační otázky, přece nejde všechno vyhnat na frontu.

JN: Čili civil mezi pány vojáky, Brežněvova doktrína ve vojenské oblasti.

VV: No, omezené suverenity, samozřejmě se nás neptali na nic.

JN: To šlo všechno s obrovským předstihem, to se omylem nazvalo Brežněvovou doktrínou až ...

VV: No jistě, prakticky to šlo dávno před tím. Při vzniku Varšavské smlouvy, od toho momentu.

JN: Pane generále, sovětské úsilí o rozmístění byť omezeného kontingentu svých vojsk na našem území má svou historii, zabírající vlastně celou poválečnou etapu. Mě konkrétně zajímá situace, která se vyvinula v souvislosti s cvičením Vltava v roce 1966, v souvislosti s hodnocením tohoto cvičení, z něhož údajně rezultoval sovětský požadavek na rozmístění zhruba tří divizí na našem území. Co byste o této konkrétní otázce a o celé této široké problematice nám ze své vlastní zkušenosti mohl říct, případně co byste nám mohl doporučit, jak bychom měli zaměřit své výzkumné úsilí, zejména nám jde o otázku, zda se tato jednání omezila jenom na stranické fórum a nebo nějakým způsobem rezonovala i do armády.

VV: Já bych chtěl ovšem předdeslat jednu věc, že já jsem v té době, během cvičení Vltava, už nebyl ve funkci náčelníka operační správy, ale už jsem dělal rok rozvoj velení. Ale přesto bych chtěl k tomu říct z té otázky vůbec potřeby těch vojsk tady. Možná, že z toho můžeme vyjít. Pokud tedy vznikl dojem a ten přirozeně musel vzniknout především v Sovětské armádě, že bylo vhodné tady alespoň na základě cvičení Vltava jednu až dvě divize tedy rozmístit, sovětské, tak to je argument velice vágní. A proč. Protože ten operační směr Praha, já nevím, Rýn a potom možná obchvatem na tu Francii, by vyžadoval asi dva fronty. Takže pokud by byl důvod ten, že by tu ta vojska měla být pro zesílení toho prvního sledu, toho strategického, tak dvě divize nehrají úlohu. Neboli ptáme se, proč ty dvě divize tu stačily. Samozřejmě tu stačily jako podpora bodáků pro tehdejší režim komunistický, pro nic jiného. Proto tu byli, poněvadž nevěřili tomu, že by československá armáda byla s to chránit režim proti vnitřnímu nepříteli. Takže tohle, myslím, že je důležité si říct. Dvě divize, to je, to by pouze mohlo plnit ty úkoly, o kterých jsem hovořil, ty teritoriálního nějakého charakteru, ale na tom Sověti neměli zájem, no měli zájem, teritoriální charakter, zase boj proti té vnitřní opozici nějaké, samozřejmě v tomto směru. Takže tohle je třeba velice jasně říct. Teď jak pátrat. Já osobně, i když jsem kontakt s tím generálním štábem měl v podstatě, já dost dobře nevím, že by byly bývaly nějaké dokumenty a ty by byly musely být v rámci plánu operačního, že nějaké takové dokumenty existovaly. Nevím o tom.

JN: Do armády to nedošlo.

VV: Ne. Zdá se, že se to odehrálo na politické úrovni.

JB: Já si rovněž myslím, že to byla otázka především politická, která tady vyvstala, protože samozřejmě ty podrobnosti potom z období Novotného neznám, ale setkal jsem se, už jsem to myslím někde říkal, že jsem se setkal s tím, že kupříkladu po únoru brzy, tedy v září, když byl Gottwald na Krymu, tak tam byl Stalinem při těch rozhovorech, při kterých byl i Chruščov – teď se to objevuje v těch jeho Pamětech, ovšem zdá se mi to, že to není tak přesné – že tam byl nejméně třikrát napaden Gottwald, že nepožádal oficiálně o pomoc sovětskou armádu, která byla k tomu účelu připravena na maďarských hranicích, a že sem byl vyslán Zorin, oficiálně jako pro kontrolu dodávek obilí, ve skutečnosti Gottwaldovi přímo našeptával, aby ta vojska byla pozvána. Gottwald na to reagoval tím, že to nebylo třeba, že to partaj měla pevně v rukou, to přece Stalin věděl velmi dobře.

VV: Já si myslím, že tady ještě jeden aspekt je prostě důležitý. To je otázka takováhle: My jsme v podstatě vytvářeli front. Tak nějak ten front pro solidní obranu by postačoval. Ale mě jedna věc tady mate, nebo jedna věc tady mně stále vrtá hlavou a vrtala mi hlavou ještě donedávna, než jsem byl teď na dvou sympoziích ve Spolkové republice, kde jsem mluvil s některými lidmi z NATO, teď jsem mluvil s tím poradcem Manfreda Wörnera, s Chrisem Donellim, o otázce NATO, tak mě mate totiž jedna ta strašná dezinformace, kterou oni vůči nám Sověti dělali. Já si nemyslím, že by oni tu situaci neznali, ale vzpomeňte si, že v roce 1968 jeden z hlavních strašáků, který tady byl, proč sem Sověti museli přijít, bylo také to, že po zuby ozbrojené NATO čeká na hranicích, aby sem vtrhli. Já jsem se svou otázkou obrátil jako Švejk na toho jednoho generála Bundeswehru, když jsem tam teď byl a říkal jsem mu: „Prosím vás, vy pořád vykládejte, vy jste čekali tady,“ a tak dál. On říkal: „Pane generále, to dovolte, abych se srdečně zasmál, protože já nevím, jak máte organizovanou Varšavskou smlouvu,“ to řekl s takovou ironií určitou, „ale my to máme, víte, tak, že u nás u těch šestnácti států v tom NATO, v té Severoatlantické alianci, platí naprosto jednoznačně konsensus, víte, neexistuje, aby se udělala nějaká akce takového druhu jako vpád do Československa, a kdyby s tím nesouhlasil třeba jeden stát, například Dánsko, tak se to nedělalo. A vy si myslíte, že tenkrát by se byl nenašel jeden z těch malých států, který by s tím nebyl souhlasil?“ Sověti to museli vědět, tohle, poněvadž kdyby nemluvili o dvou divizích, ale o tomhle, to by nás bylo vytrhlo, ty dvě divize, které by sem byli tenkrát dali. To je jedna věc. A druhá věc je otázka toho strašného množství vojáků, kteří sem vtrhli tenkrát v tom šedesátém osmém roce. Vždyť to byla převaha taková, která byla zbytečná přece. Vždyť na to stačila polovička toho, co sem tenkrát vtrhlo. Takže tyhle věci, myslím, že je třeba nějak tak v těch souvislostech vidět. Podle mého názoru, tak jak narůstalo u nás to politické napětí, tak oni samozřejmě se pojišťovali tím, že sem dávali všechna tahle vojska. Poněvadž oni věděli, že té armádě naši nemůžou věřit v tomto směru. A také se ukazuje, že to, co Vacek vyprávěl, že to jsou prachspřouté lži, když říká o tom, a ten Havel mu to nakonec věřil, že on tady zabránil zneužití armády, použití armády v 89. roce. Nikoliv, ti by se na něj byli vykašlali, ti vojáci, aby ty rozkazy byli plnili. Ti byli tak tenkrát zrevolucionizovaní, ti vojáci v tom „grós“, že by to byli odmítli, to by nikdo nebyl na to reagoval, takže ty zásluhy ať si Vacek nedělá. Naopak, vždyť přece se ukazuje dneska, že on byl připravený naopak zasáhnout, ten Vacek, vždyť, já nevím, jestli vy znáte některé poslední věci, které se ještě na Vacka nevytáhly, ale vytáhnou se teď v každém případě, to je například to, že on přece ještě někdy kolem toho 27. listopadu říkal: „Tenkrát jste mi měli dát volnou ruku, byly by se vzaly dvě letky aeroplánů a tam jsme tu Letenskou pláň rozehnali.“ Takhle mluvil on ještě 27. listopadu. To je dokumentované, to není výmysl, to ještě možná nevíte, ale ještě dvě takové věci tam má ten z té inspekce ministra, on je myslím z Obrody v nějaké té komisi, také tam dělá, Horák, že se jmenuje, Robert Horák. Myslím, že Horák se jmenuje. Mně jde totiž o to, že je třeba skutečně před veřejností postavit toho Vacka tam, kam patří, na to správné místo. Poněvadž to nejde takhle pořád, on je ještě pořád tak trošku jako tím člověkem, který zabránil zneužití armády. Prosím vás, uvědomte si laskavě, že já jsem člen strany pořád, mně bylo pozastaveno členství ve straně jenom, když jsem voják, v takovémhle asi duchu on mluvil toho 27. listopadu.

MV: Pane generále, my Vám chceme poděkovat za závažná a zajímavá svědectví a chceme pro pořádek dodat, že rozhovor začal v 10 hod. 40 min. a skončil ve 13 hod. 20 min.